

Posudek diplomové práce

Marta Kordíková: Augustin Navrátil a jeho disidentská činnost, Praha 2012, 237 str. i s přílohami

Marta Kordíková si vybrala pro svou diplomovou téma nanejvýš zajímavé – rozhodla se přiblížit život a především aktivity svérázného moravského venkovského katolíka, který se svým životním krédem „modli se a pracuj“ nastavoval velkou část života zrcadlo komunistické diktatuře, respektive jejím představitelům. Osobně si cením výběru tohoto tématu, vždyť, jak ostatně sama autorka několikrát zopakovala, pozornost věnovaná protikomunistickým aktivitám v čase po roce 1968 se nejčastěji soustředí na činnost a působení těch nejvýznamnějších (ve smyslu mediálně nejviditelnějších) organizací a iniciativ, nota bene nejčastěji těch pražských. Volba jednoho konkrétního aktéra z mimopražského, vlastně i periferního prostředí ukazuje snad banální, přesto skutečnost hodnou připomínání – s panujícími poměry byl sváděn boj různými způsoby; Charta 77 či VONS představují jen jedny z řady; situace oněch „venkovských bojovníků“ byla v porovnání s pražskými aktivisty a sympatizanty v mnoha ohledech obtížnější. Konečně na příkladu daného člověka mohla pisatelka prezentovat konkrétní možnosti občanských a náboženských aktivit směřujících v konečném důsledku proti komunistické diktatuře v lokálním prostředí.

Autorka odevzdala v konečném výsledku práci zajímavou, prezentující detailní výzkum archivních pramenů i sekundární literatury. Práce je logicky strukturována, je psána jasným a srozumitelným jazykem na odpovídající úrovni (což bohužel přestává být normou a samozřejmostí). Ačkoliv nedeklarovala explicitně cíl/e své práce, předpokládám, že usilovala skutečně o již zmíněný popis života a aktivit Augustina Navrátila. To se jí v míře více než dostatečné podařilo. Kvituji rovněž, že sama pisatelka v závěru práce naznačuje svůj zájem pokračovat s osobností Augustina Navrátila i v budoucnu. Domnívám se totiž, že řadu skutečně zajímavých otázek jen zmínila, respektive snad i nevědomky naznačila, ale více (či v jiných souvislostech) nerozpracovala.

V první řadě považuji za zajímavé pasáže o roli psychiatrie a jejím zneužívání ve prospěch komunistické diktatury. Jedná se o téma, které by si zasloužilo soustavnější pozornost a samostatný výzkum. Uvědomuji si, že autorce se primárně jednalo o jejího hrdinu, proto je „psychiatrická problematika“ zmiňována pouze bezprostředně s ním. Na druhou stranu by dodal dílčí exkurs do této oblasti práci na ještě větší atraktivitě. Pokud tedy chce životní osudy katolíka Navrátila zkoumat i v budoucnu, přimlouval bych se tímto za rozpracování tohoto momentu. Nicméně uvědomuji si, že primárně se autorka jednoduše

zabývala Augustinem Navrátilem, ne psychiatrií. Tedy zaměříme se na to, o čem práce je, nikoliv na to, o čem není...

Veškerou svou „kritiku“ povedu vlastně jedním směrem – při čtení předkládaného textu jsem se průběžně nemohl zbavit dojmu, že autorka je osobností Augustina Navrátila okouzlena. V žádném případě nechci snižovat Navrátilovy aktivity, nechci ho devalvovat jako morální autoritu, nevyslovuji se proti kladným vzorům, které ostatně v různých chvílích potřebuje každý z nás. Pisatelku bych chtěl jen upozornit, že její text může místy vyvolávat dojem oslavného a obdivného životopisu, který se soustředí na *hrdinovy skutky* a jeho *oddanost, vytrvalost* a *utrpení* tváří v tvář nevybíravým ústrkům. Tyto *skutky* jakoby však byly pouze evidovány – postupně líčeny a brány jako samozřejmost vyvěrající z jeho víry a katolictví. V případě budoucí práce bych osobně zaměřil pozornost na Navrátilovo intelektuální a duchovní zázemí, věnoval bych mu ještě větší pozornost.

Coby čtenáře by mě však zajímalo, zdali Navrátil někdy zapochyboval, zdali neměl jednoduše někdy „všeho plné zuby“. A pokud se práce dotýká lidské psychiky a jedincova myšlení a jeho víry, nešlo by v jeho případě uvažovat i o tom, že jednoduše nějakou kverulantní složku struktura jeho osobnosti mohla vykazovat? Nebo to lze jednoznačně vyloučit? Možná bych se snad měl ptát jinak – dokáže si autorka představit, že *kverulantní hodnocení* jeho osoby mohlo do nějaké míry vystihovat charakter Navrátilovy osobnosti? Utrpěná příkoří v něm utvrzovala nějaký „mučednický komplex“ a posilovala jeho odhodlání dál „nosit kůži na trh“... V žádném případě zde rozhodně nechci zlehčovat jednání zástupců diktatury a jejich zneužívání moci, respektive zahrávání si s lidskými osudy mimo jiné pomocí psychofarmak a vylhaných diagnóz. Nicméně chci pisatelce naznačit i jiný pohled na Navrátilovo neúnavné jednání. Nebo jej lze vyloučit?

K této úvaze mě vedou dva momenty:

1. Z textu práce mi vysvítá, že Navrátil měl „výhrady“ i k polistopadovému vývoji a kriticky se vůči němu opětovně vyjadřoval, což ve mně vyvolává dojem jeho neutuchající potřeby neustále svádět boje a vymezovat se vůči něčemu. Mimochodem chci zmínit, že jsem rád, že autorka svůj zájem vedla i za „magickou hranici“ listopadu 1989, že ve své práci vytvořila kontinuitu Navrátilových veřejných aktivit.
2. Autorka sice vyslovila a následně zodpověděla otázku proč „byl obyčejný hradlař, katolík a zemědělec vyšetřován psychiatry? Domníváme se, že šlo o snahu poškodit autoritu člověka, který byl alespoň ve svém okolí považován za schopného, pracovitého a dle jeho dcer Ludmily a Michaely byl vnímán jako výjimečný muž, jenž

byl ochotný pomáhat i svým nepřátelům (...).“ V tuto chvíli akceptuji tuto domněnku, ba dokonce může být ve skutečnosti pravdivá. Přiznám se však zároveň, že úplnou jistotu ve mně nebudí. Lze z nějakých archivních pramenů zrekonstruovat proces onoho rozhodnutí *předhodit* Navrátila psychiatrii? Je toto rozhodnutí nějak zrekonstruovatelné na základě materiálů represivních orgánů? Nebo komunistická moc (budu-li nyní generalizovat) nevěděla o jeho pověsti v místním prostředí, tj. že její snaha o pošpinění aktivisty může být v konečné fázi kontraproduktivní? Proč se odpovědní zástupci komunistické moci domnívali, že by tato snaha pošpinit Navrátila mohla být úspěšná? Ostatně v této chvíli by bylo zajímavé sledovat reakce v jeho okolí, sousedů a obyvatel obce, na kroky státu vůči Navrátilovi. Koneckonců trochu lituji, že se autorka nezbyvala právě postavením Navrátila v místním společenství detailněji, tj. že své postřehy k jeho uznávání ze strany sousedů nekonkretizovala. V práci jakoby lutopecenské místní prostředí chybělo, jakoby z něj byl Navrátil se svými aktivitami „vytrháván“. Jaké byly vztahy v jeho obci? Kdo stál za ním a měl i jiné nepřátele kromě místních komunistů? Lze je nějak zobecnit? Dostávali se jeho sousedé, spoluobčané do sváru loajalit – obec a soused vs. strana a komunistické/státní struktury? Mohly mít Navrátilovy aktivity nějaký vliv na vztahy a formování společenské/politické/myšlenkové/sousedské atmosféry v obci?

Odkaz na reakce obecního prostředí mě vede k otázce sice osobnější, ale pro aktéry disentu a odpůrců komunistické moci dle mého soudu důležité – jak jeho činnost a především perzekuci zvládala jeho rodina. Nejen manželka, ale i děti, jak vlastně ony hodnotí otcovu činnost? Přijímají ji bez výhrad (jak se může z práce zdát), nebo jsou k jeho aktivitám a především dopadům těchto aktivit kritické? Vpády státní moci do soukromí, perzekuce otce, tj. jeho nepřítomnost v rodině, nejistota budoucnosti, snad nějaké dopady na „kariéry“ dětí, tj. omezení ve studiích či při hledání uplatnění atd....

V těchto úvahách a podnětech bych mohl ještě dále pokračovat a vznášet i konkrétní dotazy. Ty však nic nemění na skutečnosti, že práci o Augustinu Navrátilovi jsem si přečetl se zájmem a rád ji doporučuji k úspěšné obhajobě. Navrhuji stupeň hodnocení: *výborně*.